
مجموعه آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری

سال ۱۳۹۴

دیوان عدالت اداری
معاونت آموزش، پژوهش و پیشگیری

عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	Iran. Laws, etc
مشخصات نشر	مجموعه آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری سال ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری	صاحب اثر: دیوان عدالت اداری. معاونت آموزش، پژوهش و پیشگیری
شابک	تهران: جنگل، جاودانه، ۱۳۹۵
وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا	۶۷۲ ص.
یادداشت	۷-۶۴۱-۳۱۶-۶۰۰-۹۷۸
موضوع	رویه قضایی - ایران
موضوع	Jurisprudence - Iran
موضوع	آرای حقوقی - ایران
موضوع	Judgments - Iran
موضوع	حقوق مدنی - ایران - دعاوی
موضوع	Civil Rights - Iran
شناسه افزوده	دیوان عدالت اداری. معاونت آموزش، پژوهش و پیشگیری
رده‌بندی کنگره	الف ۱۳۹۵ / م ۴۴۰ / ک م ه ۴۴۰
رده‌بندی دیوبی	۳۴۹/۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۴۶۳۱۷۰۷

عنوان کتاب: مجموعه آرای هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، سال ۱۳۹۴
صاحب اثر: دیوان عدالت اداری. معاونت آموزش، پژوهش و پیشگیری
ناشر: انتشارات جنگل، جاودانه
ناظر فنی: امین لشکری
نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۶
قطع و تیراژ: وزیری، ۵۰۰ نسخه
قیمت: ۶۰۰۰۰۰ ریال با جلد نفیس
شابک: ۷-۶۴۱-۳۱۶-۶۰۰-۹۷۸

[http:// www.jangal.com](http://www.jangal.com)
[email: info@junglepublisher.org](mailto:info@junglepublisher.org)

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۲۸۳۰-۹-۶۶۴۸۶۱۱۵
۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۶۷-۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

فهرست مطالب

مقدمه	ز
پیشگفتار	ط
متن آرا	۱
نمایه تاریخی	۶۲۹
نمایه موضوعی	۶۴۷
نمایه دستگاهی	۶۵۳

مقدمه

جمهوری اسلامی ایران که بر اساس اعتقاد دیرینه ملت ایران به حکومت حق و عدل قرآن در پی انقلاب اسلامی پیروزمند به رهبری امام خمینی (ره) شکل گرفته است، «نهی هرگونه ستمگری و ستم کشی» و استقرار «قسط و عدل» را از جمله ارکان هویتی نظام خویش قرار داده و خود را موظف به آن دانسته است که در راستای تأمین حقوق همه حایه آحاد ملت و ایجاد امنیت قضایی عادلانه برای همه و تساوی عموم در برابر قانون، همه امکانات خود را به کار بندد. بر این اساس در نظام جمهوری اسلامی ایران، به منظور «رسدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات، حل و فصل دعاوی و خصومات»، «حمایتی حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی‌های مشروع» و «نظارت بر حسن اجرای قوانین» قوه قضاییه به عنوان قوه‌ای مستقل شکل گرفته و در ذیل آن، نهادی به نام «دیوان عدالت اداری» پیش‌بینی شده و استقرار یافته است که تجربه ارزنده سی و پنج ساله خدمات این نهاد در بزرگ‌گیری از انحرافات موضعی در نظام اسلامی و احقاق حقوق مردم در برابر تعدیات دستگاه‌های اجرایی سزاوار تقدیر است. خدمات ارزنده این نهاد مدیون تلاش علمی و مجاهدت‌های مستمر قضات شریفی است که صیانت از حق و عدل اسلامی را مبنای کار خود قرار داده و در شعب، هیأت عمومی، هیأت‌های تخصصی و اجرای احکام، وظیفه خود در برابر مردم را با جدیت و به نحو احسن به انجام رسانده‌اند.

کتاب حاضر که مجموعه آراء هیأت عمومی دیوان عدالت اداری در سال ۱۳۹۴ می‌باشد و با تلاش معاونت آموزش، پژوهش و پیشگیری دیوان عدالت اداری به‌سراه با نمایه‌های مختلف تهیه و تنظیم شده، بیانگر بخشی از مجاهدت‌های قضات گرانقدری است که در نهاد دیوان عدالت اداری، با شرکت در هیأت عمومی، به شکایات، تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مقررات و نظامات دولتی، شهرداری‌ها و مؤسسات عمومی غیردولتی، رسیدگی و همچنین در صورت لزوم، در برخی موارد مبادرت به صدور آراء وحدت رویه و ایجاد رویه می‌نمایند.

با امید به این که مجموعه پیش رو مورد توجه و بهره‌برداری فرهیختگان عرصه حقوق قرار گرفته و با پیشنهادات اصلاحی و تکمیلی آنان در آینده هرچه بیشتر غنا یابد، از همه دست اندرکاران و مدیران و کارشناسان محترم معاونت قضایی دیوان در

امور هیأت عمومی و هیأت‌های تخصصی و معاونت قضایی در امور آموزش، پژوهش و پیشگیری که در تمهید مقدمات و تهیه و انتشار این مجموعه متحمل زحماتی شده‌اند، تقدیر و سپاسگزاری نموده و توفیق آنان را از خداوند متعال خواستارم. همچنین در پایان، از حضرت حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای منتظری ریاست قبلی دیوان عدالت اداری که با درایت و تدبیر، جلسات هیأت عمومی دیوان را در سال ۱۳۹۴ ریاست و اداره نمودند و آراء این مجموعه در زمان تصدی ایشان صادر شده است، تشکر و قدردانی نموده و توفیقات روزافزون ایشان را در سنگر جدید خدمت به عدالت و احقاق حقوق مردم (دادستانی کل کشور) مسئلت می‌نمایم.

محمد کاظم بجرامر
رئیس دیوان عدالت اداری

www.ketab.ir

پیشگفتار

نظام مقدس جمهوری اسلام ایران که در پی پیروزی شکوهمندانه انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ماه ۱۳۵۷ به رهبری حضرت امام خمینی (ره) و با ایثار و فداکاری ملت عظیم- الشان ایران شکل گرفت، دستاوردهای فراوانی به ارمغان آورد. مهم‌ترین ثمره این حرکت بزرگ، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است که چراغ هدایت و مشعل فروزانی است غراری مردم و مسئولان نظام.

هر یک از اصول قانون اساسی ما که از مترقی‌ترین قوانین اساسی جهان است، جایگاه ویژه‌ای در تحقق آرمان‌های انقلابی ملت شریف ایران دارد. یکی از این اصول، اصل ۱۷۳ قانون اساسی است که براساس آن به شکایات و تظلمات و اعتراضات مردم نسبت به مأمورین دولتی یا واحدها یا این‌ناده‌ها، دستورالعمل‌ها و مصوبات بخش‌های دولتی، سازمان‌ها و یا نهادهای عمومی غیردولتی و شهریاری‌ها و نظارت بر رفتار مجریان در دستگاه‌های اجرایی و احقاق حقوق عامه و استگیری از کجروی‌ها، نهادی به نام «دیوان عدالت اداری» را زیر نظر رئیس قوه قضائیه پیش‌بینی نموده است. دیوان عدالت اداری با استفاده از ظرفیت‌های قانونی خود در شعب، دایره‌های تخصصی و هیأت عمومی و با تکیه بر توان قضات شریف و توانای خود این وظیفه مهم را به انجام می‌رساند. هیأت عمومی یکی از ارکان مهم دیوان عدالت اداری است. آراء هیأت که با حضور اکثریت قضات تصویب می‌گردد، می‌تواند منشأ اثرات مهم و ثمرات باربارس باشد؛ لذا جمع‌آوری، تدوین و تنقیح این آراء، گنجینه‌ای کم‌نظیر فراروی قضات، حقوق‌دانان، وکلا، اساتید و دانشجویان علم حقوق قرار داده است. این مجموعه که حاوی آراء هیأت عمومی دیوان عدالت در سال ۱۳۹۴ است، حاصل زحمات قضات شریف دیوان، معاونت محترم هیأت عمومی، هیأت‌های تخصصی، مدیر کل محترم هیأت عمومی و هیأت‌های تخصصی و همکاران گرامی در معاونت آموزش، پژوهش و پیشگیری به‌ویژه سرکار خانم بیژنی‌فر، سرکار خانم جوادپور، جناب آقای دکتر نجابت‌خواه و جناب آقای آریامنش است که تقدیم محضر خوانندگان عزیز می‌گردد. امید که از راهنمایی‌ها و ارائه نظرات ارزشمندشان این معاونت را بهره‌مند سازند. در پایان جا دارد از زحمات ریاست سابق دیوان عدالت اداری حضرت حجه الاسلام والمسلمین جناب آقای منتظری و برادر

ارجمندم جناب آقای دکتر محمدتقی عابدی که جمع‌آوری این آراء مربوط به زمان مسئولیت ایشان می‌باشد و بالخصوص حضرت حجه الاسلام والمسلمین محمدکاظم بهرامی ریاست محترم دیوان عدالت اداری که مشوق معاونت آموزش، پژوهش و پیشگیری در این راه می‌باشند، تشکر و قدردانی نمایم.

محمد موحد

معاون قضایی دیوان

در امور آموزش، پژوهش و پیشگیری

بهمن‌ماه ۱۳۹۵

www.ketab.ir